

Załącznik
do uchwały Nr XXXIX/229/14
Rady Miejskiej w Niemczy
z dnia 30 maja 2014 roku

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY NIEMCZA NA LATA 2014-2020

Zespół redakcyjny: dr hab. Grzegorz Krzos, Grzegorz Szproch, Alicja Grzybek

Niemcza, marzec 2014 r.

Spis treści

WSTĘP	3
I. METODYKA PRAC NAD STRATEGIĄ	5
II. KRAJOWE I REGIONALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE	7
III. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W NIEMCZY	10
3.1. Ogólne informacje o Gminie Niemcza	10
3.2. Społeczeństwo	12
3.3. Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe	19
3.4. Gospodarka	20
3.5. Infrastruktura techniczna	24
3.6. Infrastruktura społeczna	26
3.7. Sytuacja finansowa Gminy Niemcza	28
IV. PROCEDURA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	30
V. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE GMINY NIEMCZA	31
VI. ANALIZA GRUP INTERESARIUSZY W GMINIE NIEMCZA	32
VII. ANALIZA SWOT	33
VIII. WIZJA I MISJA GMINY NIEMCZA	35
IX. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I DZIAŁANIA	36
X. IDENTYFIKACJA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA – NOWA PERSPEKTYWA	40
XI. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII	41

Wstęp

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym elementem planowania rozwoju lokalnego. Jest to dokument, którego celem jest wskazanie wizji rozwoju gminy, strategicznych i operacyjnych celów gminy, zadań strategicznych oraz sposobów ich realizacji przez gminę. Strategia umożliwia również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środki finansowe, infrastruktura, zasoby ludzkie oraz środowisko przyrodnicze.

Główną przesłanką powstania niniejszego dokumentu jest chęć określenia kluczowych kierunków rozwojowych, celów strategicznych Gminy Niemcza w najbliższych latach. Dokument jest także odpowiedzią na zmiany zachodzące w bliższym i dalszym otoczeniu gminy. Ważne jest wykorzystanie zapisów strategii i planowanych działań w procesie aplikowania o europejskie środki w nowym okresie programowania 2014-2020.

Dobrze zorganizowany proces opracowywania strategii umożliwia zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości. Uwzględnienie zgłaszanych opinii i pomysłów pozwala na wprowadzenie strategii, z którą w dużym stopniu będzie się identyfikowała społeczność lokalna. Utożsamienie się władz i mieszkańców gminy z opracowaną strategią stanowi niezbędny warunek jej skutecznej realizacji.

Założono, że strategia będzie dokumentem średniookresowym, a jej realizacja przypadnie na lata 2014-2020. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Z uwagi na dość długi okres obowiązywania strategii, przyjęto, że musi to być dokument uniwersalny, koncentrujący się na rozwiązaniu najważniejszych problemów rozwojowych gminy i jej mieszkańców. Należy wskazać, że realizacja strategii będzie dokonywała się w zmieniającym się otoczeniu, a kraj czy region także będzie ulegał przekształceniom. Nie wszystko można przewidzieć z dużym wyprzedzeniem i ze znaczną precyzją. Dlatego też strategia powinna być traktowana elastycznie i od samego początku powinna być stale monitorowana, i w miarę możliwości modyfikowana.

Strategia składa się z trzech zasadniczych części:

- ❖ Diagnozy strategicznej, w której poddano analizie główne obszary rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, z uwzględnieniem słabych i mocnych stron gminy oraz możliwych szans i zagrożeń rozwoju gminy.
- ❖ Wizji strategicznej oraz głównych kierunków rozwoju gminy, uwzględniających specyfikę gminy i zewnętrzne warunki jej funkcjonowania.
- ❖ Systemu realizacyjnego strategii, w tym ram finansowych.

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu przyjęto model partnerski, polegający na możliwie szerokim udziale władz i społeczności lokalnej w pracach nad strategią, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu.

Autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces powstania Strategii Rozwoju Gminy Niemcza.

Przy opracowywaniu przedmiotowej strategii korzystano z innych dokumentów strategicznych Gminy Niemcza.

I. Metodyka prac nad strategią

Prace nad strategią rozwoju Gminy Niemcza rozpoczęły się w styczniu 2014 r. zgodnie z umową pomiędzy Gminą Niemcza a Instytutem Zarządzania i Samorządności Sp. z o.o. Konstrukcję strategii oparto na partnerskim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji wspomagających rozwój lokalny i regionalny w Polsce. Dzięki temu dokument ten stanowi nie tylko element prowadzenia polityki rozwoju regionalnego, ale również stanowi syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności zamieszkujących Gminę Niemcza.

Ogólna procedura konstruowania strategii rozwoju gminy składała z trzech etapów:

- ❖ Charakterystyka: zgromadzenie danych, informacji i ich analiza.
- ❖ Konsultacje: przeprowadzenie badań ankietowych wśród społeczności Gminy Niemcza, przeprowadzenie warsztatów z zespołem ds. opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020 w celu przygotowania analizy SWOT, celów strategicznych, operacyjnych, zadań oraz wizji i misji rozwoju gminy.
- ❖ Sformułowanie celów strategii, ich struktury przy pomocy zespołu ds. opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020.

Założeniem twórców niniejszej strategii było jak największe uspołecznienie procesu jej powstawania. Cele strategiczne, zadania i kierunki działania zostały wyselekcjonowane i sprecyzowane przy udziale podmiotów świadczących usługi publiczne, organizacji pozarządowych działających na terenie gminy oraz reprezentantów społeczności lokalnej. Cele i zadania zostały opracowane w taki sposób, aby miały przełożenie na działania realne, możliwe do realizacji w planowanym czasie, z uwzględnieniem prognozy dochodów gminy oraz możliwości pozyskiwania środków pozabudżetowych.

Przy tworzeniu strategii kierowano się następującymi zasadami zarządzania strategicznego:

- ❖ Koncentracji: skupienie się na najważniejszych problemach i najefektywniejszych rozwiązaniach.
- ❖ Kompleksowości: stosowanie szerokiego spojrzenia przy identyfikacji problemów oraz formułowania propozycji ich rozwiązania, uwzględniających nie tylko symptomy, ale także przyczyny zjawiska.
- ❖ Ciągłości rozwoju: dążenie do równowagi pomiędzy rozwiązaniami przynoszącymi poprawę w długim horyzoncie a rozwiązaniami doraźnymi.
- ❖ Synergii: zawarcie w strategii działań stanowiących spójną, wzajemnie wspomagającą się całość.

- ❖ Partnerstwa strategicznego: rozszerzanie partycypacji podmiotów lokalnych w formułowaniu i wdrażaniu strategii oraz identyfikacji i rozwiązywaniu lokalnych problemów.
- ❖ Montażu środków: pomnażanie zasobów wykorzystywanych na rzecz rozwoju lokalnego poprzez formułowanie propozycji zmierzających do aktywizacji możliwie dużej liczby mieszkańców i innych podmiotów oraz będących w ich dyspozycji zasobów na rzecz rozwoju strategicznego.
- ❖ Kontekstowości: elastyczne dostosowywanie treści i sposobów wdrażania strategii do zmieniających się warunków.

Prezentowana strategia nie może być traktowana, jako bezpośrednia instrukcja działania dla władz samorządowych. Zakłada się, że wdrożenie strategii będzie wynikiem aktywności możliwie dużej liczby podmiotów lokalnych. Rola władz lokalnych w realizacji strategii sprowadza się przede wszystkim do skoncentrowania uwagi na wspieraniu aktywności społeczności lokalnej i wykorzystywanie w tym celu odpowiednich instrumentów.

II. Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne

Proces tworzenia strategii rozwoju powinien brać pod uwagę zmiany w aktach prawnych regulujących wytyczne prowadzenia polityki rozwoju na wyższym szczeblach, począwszy od dokumentów Unii Europejskiej aż do wojewódzkiej i powiatowej strategii rozwoju. Tak ujęta spójność w wymiarze wertykalnym pomaga wzmacniać efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne zdefiniowanie kluczowych kierunków interwencji. Jednocześnie powoduje koncentrację środków publicznych na jasno określonych celach rozwojowych. Hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych przedstawia się następująco:

- ❖ Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „EUROPA 2020”.
- ❖ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030 – trzecia fala nowoczesności”.
- ❖ Średniookresowa strategia Rozwoju Kraju 2020.
- ❖ Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie.
- ❖ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.
- ❖ Strategia Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2014-2020.

Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju priorytetowe miejsce zajmuje dokument Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie. Zgodnie z ujętym w nim nowym paradygmatem rozwoju regionalnego do procesu planowania strategicznego powinno włączyć się następujące wytyczne:

- ❖ wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- ❖ tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- ❖ finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- ❖ wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- ❖ zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki

rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego, tak by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Zapisy dokumentu postulują koncentrację środków na precyzyjnie określonych priorytetach, operacjonalizację i parametryzację działań strategicznych, jasny podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzący jednak do mobilizacji zasobów wielu podmiotów społecznych.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 wyróżnia Cztery Obszary Integracji. Są to podstawowe obszary województwa, charakteryzujące się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju, wynikającymi z warunków geograficznych, sytuacji społeczno-gospodarczej i zaszłości historycznej. Będą tam realizowane wszystkie cele strategii, a samorząd województwa będzie pełnił w nich rolę koordynatora w zakresie planowania strategicznego i przestrzennego.

Kolejnym ważnym dokumentem operacyjnym wyższego rzędu, określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu lokalnym, jest Strategia Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2014 – 2020. Jest to strategia zintegrowana, obejmująca różne wymiary rozwoju lokalnego, w tym przede wszystkim rozwój gospodarczy, społeczny, przestrzenny, ekologiczny i kulturalny. Jest to koncepcja tworząca i rozwijająca korzystne powiązania pomiędzy różnymi sferami rozwoju lokalnego, zwracająca uwagę na współzależne wykorzystywanie potencjałów o różnym charakterze. Jest to również strategia zrównoważonego rozwoju, kładąca istotny nacisk na zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego powiatu oraz respektująca system wartości i tradycji społeczności lokalnej. Misją powiatu dzierżoniowskiego jest stymulowanie zrównoważonego rozwoju powiatu poprzez tworzenie szans rozwoju społeczności lokalnych, wzmacnianie jego atrakcyjności oraz poprawę pozycji powiatu w otoczeniu regionalnym i ponadregionalnym.

Struktura Strategii Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego obejmuje 5 głównych priorytetów, a także kierunki i sposoby działania w ramach tych priorytetów. Priorytety stanowią opis pożądanego kierunku zmian i działań w perspektywie do 2020 roku oraz założenia umożliwiające osiągnięcie misji. Dla każdego z priorytetów sformułowany został cel strategiczny, z którego wynikają cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki interwencji – kluczowe zadania i projekty do realizacji.

Wśród kierunków polityki rozwoju, które odnoszą się również do rozwoju Gminy Niemcza, zwrócono uwagę na potrzebę podnoszenia atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej Ziemi Dzierżoniowskiej oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej.

Kolejnym kluczowym działaniem w ramach wyznaczonych celów strategicznych jest również wzmocnienie rozwoju gospodarczego oraz turystycznego poprzez zapewnienie bogatej oferty produktów i usług, ściśle powiązanej z kulturą i tradycją regionu oraz środowiskiem naturalnym.

Niniejszy dokument jest zgodny z założeniami wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

III. Charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu społeczno-gospodarczego w Niemczu

3.1. Ogólne informacje o Gminie Niemcza

Gmina Niemcza położona jest w powiecie dzierżoniowskim w województwie dolnośląskim. W wojewódzkim układzie administracyjnym Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi województwa dolnośląskiego:

- od wschodu z Gminą Kondratowice (powiat strzeliński)
- od północy z Gminą Łagiewniki (powiat dzierżoniowski)
- od południa z Gminami Ząbkowice Śląskie i Ciepłowody (powiat ząbkowicki)
- od zachodu z Gminą Dzierżonów i Gminą Piława Górna (powiat dzierżoniowski)

Poniższe rysunki prezentują położenie Gminy Niemcza.

Rysunek 1. Położenie powiatu dzierżoniowskiego na tle województwa dolnośląskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 2. Położenie Gminy Niemcza na tle powiatu dzierżoniowskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Gmina Niemcza o powierzchni 72,1km² położona jest na Przedgórzu środkowej części Sudetów, w odległości ok. 15 km na północ uskoku Sudetów, który stanowi granicę między

Przedgórzem Sudetów, a Sudetami na wysokości ok. 240 m n.p.m. Okolice gminy określane, jako Wzgórza Niemczańskie są dla geologów i geografów jednym z ciekawszych obszarów Śląska. Oś Wzgórz Niemczańskich stanowi rzeka Ślęza. Niemcza znajduje się pod wpływem klimatu podgórskiego. Istnieją tu dwie strefy mikroklimatyczne: jedna obejmuje zbocza i spłaszczenia, druga doliny.

Gmina składa się z siedmiu sołectw, w skład których wchodzi: Wilków Wielki, Gilów, Ligota Mała, Podlesie, Kietlin, Nowa Wieś Niemczańska, Przerzeczyn - Zdrój. Miasto Niemcza jest siedzibą gminy i stanowi lokalne centrum handlowo-usługowe.

Niemcza to jedno z najstarszych miast na Dolnym Śląsku, a także w całej Polsce. Już w 990 roku czeski mnich z Sazawy zapisał wzmiankę o przejściu Niemczy pod władanie państwa polskiego. Historia grodu jest znana z bohaterskiej bitwy obronnej mieszkańców grodu stoczonej z wojskami cesarza niemieckiego w roku 1017. W XIII wieku Niemcza stała się grodem kasztelańskim z pięcioma okręgami grodowymi. Najważniejszym wydarzeniem w kształtowaniu się obrazu dzisiejszej Niemczy była lokacja na prawie niemieckim, którą datuje się na rok 1282.

3.2. Społeczeństwo

Mieszkańcy Gminy Niemcza stanowią liczącą 5.805 osób społeczność, z czego 2.877 to mężczyźni a 2.928 to kobiety. Liczba kobiet przewyższa liczbę mężczyzn. W 2012 roku na 100 mężczyzn przypadało 102 kobiet. Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 80,5 osoby/km² (dane z ewidencji ludności za rok 2012). Liczbę ludności w gminie w latach 2005-2012 zaprezentowano w poniższych tabelach.

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Niemcza w latach 2005-2012 wg faktycznego miejsca zamieszkania

Liczba ludności / Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	6052	6011	5914	5912	5891	5910	5868	5805
Mężczyźni	2929	2903	2850	2843	2851	2904	2890	2877
Kobiety	3123	3108	3064	3069	3040	3006	2978	2928

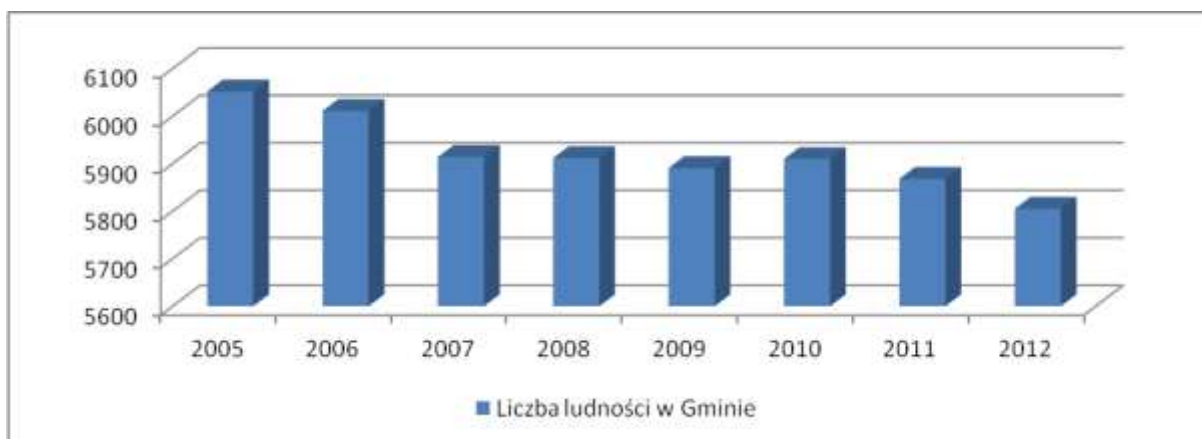
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Tabela 2. Liczba ludności w mieście Niemcza w latach 2005-2012 wg faktycznego miejsca zamieszkania

Liczba ludności / Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	3146	3126	3085	3110	3121	3154	3144	3123
Mężczyźni	1493	1482	1472	1478	1482	1529	1535	1530
Kobiety	1653	1644	1613	1632	1639	1625	1609	1593

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Niemcza w latach 2005-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Jak wynika z zaprezentowanych powyżej danych, liczba ludności na przełomie lat 2005-2012 ma trend zmienny. W ostatnim okresie obserwujemy trend spadkowy ilości mieszkańców faktycznie zamieszkujących Gminę Niemcza na, co w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego jest negatywnym zjawiskiem. Głównymi czynnikami, wpływającymi na stan ilości ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Niemcza są procesy migracyjne oraz ruchy naturalne ludności.

Wykres 2. Ruch naturalny w latach 2005-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

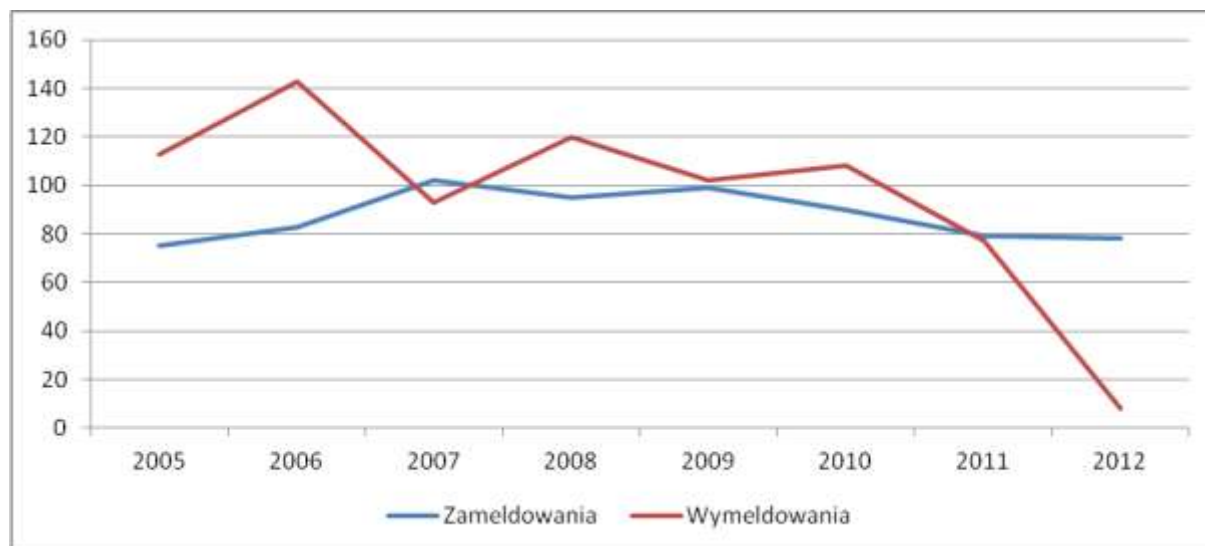
W analizowanym okresie zaobserwować można ujemny przyrost naturalny. W roku 2012 przyrost naturalny był ujemny i wynosił 43 osób, co jest zjawiskiem niepożądanym. Niekorzystne trendy obserwujemy stale w procesach migracyjnych. Migracja jest jednym z głównych problemów, z jakimi borykają się małe miasta, takie jak Niemcza. Zjawisko to dotyczy przede wszystkim osób młodych, które opuszczają rodzinne strony w poszukiwaniu lepszej pracy w dużych ośrodkach miejskich jak Wrocław czy miasta powiatowe. Alternatywą są również wyjazdy do pracy za granicę. W analizowanym okresie liczba osób opuszczających gminę przewyższa liczbę osób osiedlających się na jej terenie. Taki trend może świadczyć o przekonaniu, że gmina nie jest w stanie sprostać oczekiwaniom mieszkańców. Jedynie w roku 2012 można zaobserwować dodatnie saldo migracji.

Tabela 3. Struktura salda migracji na terenie Gminy Niemcza w latach 2005-2012

Wyszczególnienie/Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zameldowania	75	83	102	95	99	90	79	78
Wymeldowania	113	143	93	120	102	108	77	8
Saldo migracji wewnętrznych	0	-29	-27	16	-16	-9	-15	8
Saldo migracji zagranicznych	-5	-15	-14	-3	-1	-13	-11	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

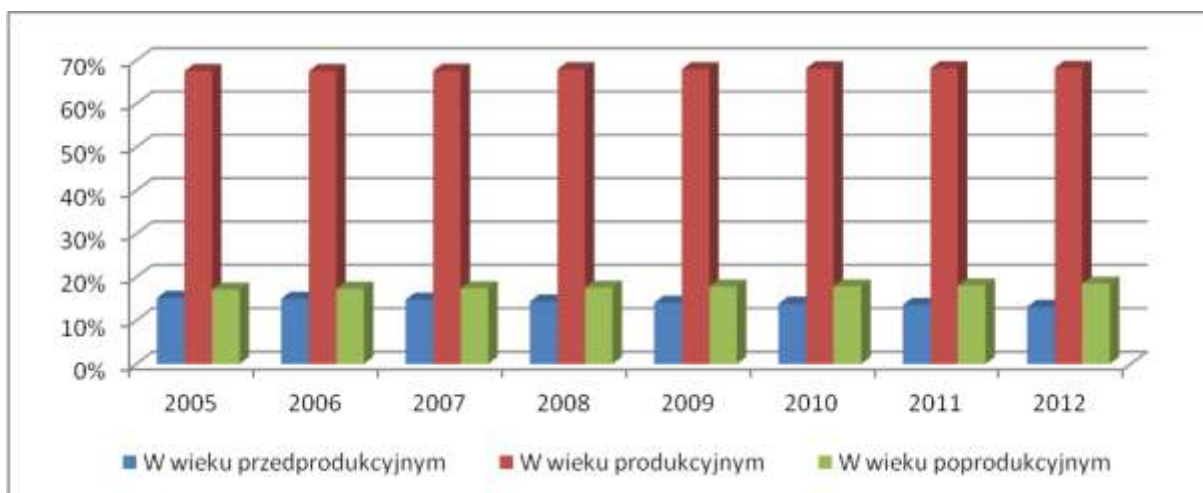
Wykres 3. Saldo migracji na terenie Gminy Niemcza w latach 2005-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Potencjał gminy nie zależy tylko od liczby mieszkańców w niej przebywających, ale także od struktury demograficznej. Poniżej została przedstawiona struktura demograficzna Gminy Niemcza.

Wykres 4. Ludność w wieku produkcyjnym, przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Niemcza w latach 2005-2012

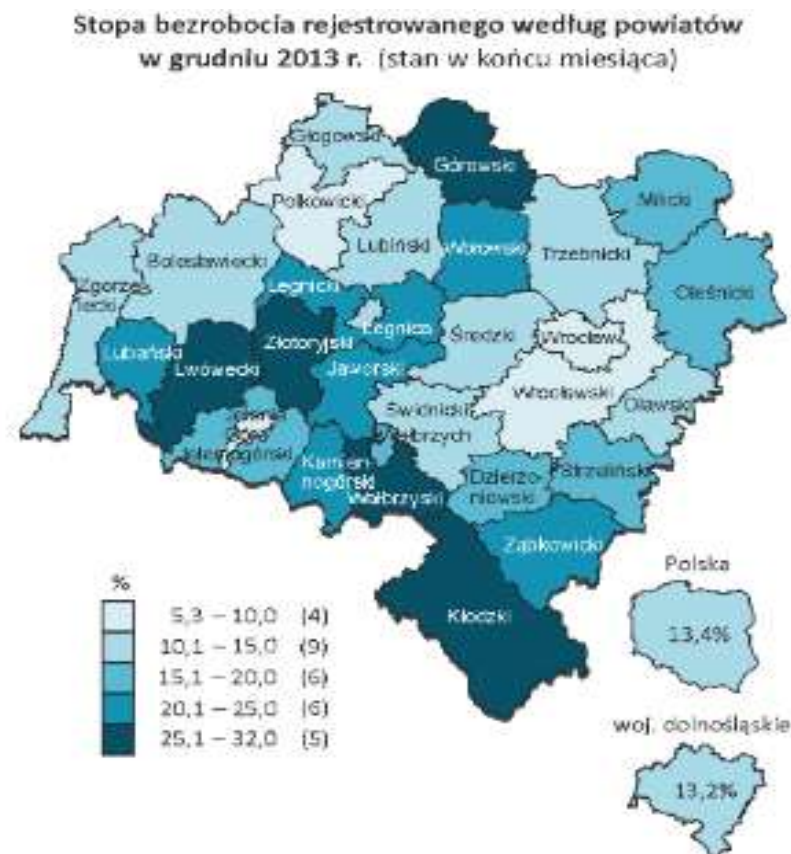

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

W analizowanym okresie następuje spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz w wieku produkcyjnym. Nastąpił wzrost poziomu liczby mieszkańców poprodukcyjnych. Powyższe trendy są związane ze zmniejszającą się liczbą urodzeń. Na terenie Gminy Niemcza obserwujemy niekorzystne trendy demograficzne. Negatywne trendy demograficzne dotyczą całego regionu. Obecna sytuacja w Gminie Niemcza nie jest alarmującą, ale niekorzystne trendy w dłuższym okresie mogą przynieść negatywne konsekwencje.

Struktura zatrudnienia w Gminie Niemcza odzwierciedla typowe dla całej gospodarki polskiej opóźnienie i odbiega od struktury zatrudnienia w gospodarkach rynkowych krajów rozwiniętych. Zgodnie z danymi GUS – Urząd Statystyczny we Wrocławiu („*Komunikat o sytuacji społeczno - gospodarczej województwa dolnośląskiego*”) stopa bezrobocia rejestrowanego w grudniu 2013 r. wyniosła dla powiatu dzierzoniowskiego 24,2% i zakwalifikowała ten region do powiatów o bardzo wysokim poziomie bezrobocia, co obrazuje rysunek poniżej.

Rysunek 3. Stopa bezrobocia w woj. dolnośląskim – grudzień 2013 r.

Źródło: „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego”, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, styczeń 2014 r.

Analizę bezrobocia na terenie Gminy Niemcza przedstawiono poniżej.

Tabela 4. Dane dotyczące bezrobocia w Niemczy na tle Powiatu Dzierżoniowskiego

Wyszczególnienie/Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gmina Niemcza						
Liczba bezrobotnych	494	405	421	358	356	409
Kobiety	260	195	187	172	177	189
Mężczyźni	234	210	234	186	179	220
Bez prawa do zasiłku	388	305	283	260	251	300
Powiat Dzierżoniowski						
Liczba bezrobotnych	8083	7220	8089	7359	6191	6504
Kobiety	4259	3874	3847	3561	3184	3199
Mężczyźni	3824	3471	4242	3798	3007	3264
Bez prawa do zasiłku	6729	5588	5740	5516	4524	4701

Źródło: na podstawie danych PUP w Dzierżoniowie

Aktualne bezrobocie w powiecie dzierżoniowskim jest niższe niż w latach 2007-2010, ale w roku 2012 wzrosło w porównaniu do roku 2011 o około 5%. W powiecie dzierżoniowskim odnotowuje się największe bezrobocie wśród mieszkańców miast Bielawy i Dzierżoniowa. Liczba bezrobotnych w Gminie Niemcza w roku 2012 wynosiła 409 osób, z czego bezrobotnych kobiet było 189 a bezrobotnych mężczyzn 220. W okresie 2007-2011

można było zaobserwować spadek bezrobocia wśród mieszkańców Gminy Niemcza, niestety w roku 2012 nastąpił wzrost bezrobocia do poziomu prawie jak z roku 2008. Większość zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada prawa do zasiłku dla bezrobotnych. W Gminie Niemcza prawa do zasiłku w roku 2012 nie miało 73,3% bezrobotnych. W analogicznym okresie w powiecie dzierzoniowskim wskaźnik ten wynosił 72,2%. Taki stan rzeczy oznacza, iż najprawdopodobniej osoby bez zasiłku dla bezrobotnych korzystają z świadczeń pomocy społecznej.

Tabela 5. Charakterystyka osób bezrobotnych w Gminie Niemcza

Wyszczególnienie/Rok	2009	2010	2011	2012
Wiek	421	358	356	409
18-24	85	66	60	87
25-34	116	111	108	123
35-44	74	62	57	59
45-54	98	77	81	84
55-59	41	32	41	44
60-64	7	10	9	12
Wykształcenie	421	358	356	409
wyższe	19	13	21	30
policealne i średnie zawodowe	99	77	79	89
średnie ogólnokształcące	37	31	29	36
zasadnicze zawodowe	125	106	105	112
gimnazjalne i poniżej	141	131	122	142

Źródło: na podstawie danych PUP w Dzierżoniowie

Bezrobocie dotyczy przede wszystkim osób w średnim wieku, najbardziej narażoną kategorią są osoby w wieku 25-34 lata i 45-54 lata. Stosunkowo mały odsetek wśród bezrobotnych stanowią osoby po 55 roku życia. Wśród osób bezrobotnych dominują osoby słabo wykształcone, z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym. Stosunkowo duży udział mają też bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Bezrobotnymi są najczęściej osoby, których staż pracy wynosi od 1 do 5 lat i od 10 do 20 lat.

W Gminie Niemcza zadania pomocy społecznej realizowane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Celem Ośrodka Pomocy Społecznej jest umożliwienie życia osobom potrzebującym w warunkach nieurągających godności człowieka oraz jednocześnie (w miarę możliwości) doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia. W chwili obecnej jest opracowywana Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dokument szczegółowo będzie opisywał i wyznaczał cele i zadania niezbędne do rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy. Poniżej zostały zaprezentowane dane odnośnie udzielanej pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Niemczy.

Tabela 6. Rodzaje pomocy/świadczeń udzielanych mieszkańcom Gminy Niemcza zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej

Rodzaje pomocy/świadczeń	2010	2011	2012	2013
Zasiłki stałe	27	31	32	33
Zasiłki okresowe	62	76	81	70
Posiłki	159	130	97	89
Usługi opiekuńcze	5	2	2	3
Zasiłki celowe: pieniężne/ w naturze	144	175	105	114

Źródło: na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemczu

Rodzaj pomocy, z której najczęściej korzystają mieszkańcy Gminy Niemcza, to: dożywianie dzieci, zasiłki celowe, zasiłki okresowe. Świadczenia udzielane mieszkańcom Niemczu są związane przede wszystkim ze wsparciem osób bezrobotnych, ubóstwem, bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, po długotrwałej chorobie oraz w związku z niepełnosprawnością. Z wyżej przedstawionych danych wynika, iż ilość udzielanych świadczeń pomocowych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Niemcza jest na mniej więcej stałym poziomie. W Gminie Niemcza funkcjonuje również Zespół interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy.

Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ludności na terenie Gminy organizowana jest przez powiatowe służby bezpieczeństwa i porządku tj. Powiatową Komendę Państwowej Straży Pożarnej i Komendę Powiatową Policji w Dzierżoniowie. W/w jednostki są wspierane przez funkcjonariuszy Policji z Komisariatu w Niemczu oraz przez trzy jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Gilów, Niemcza i Przerzeczyn - Zdrój. Jednocześnie dwie jednostki OSP są w Krajowym Systemie Ratownictwa Drogowego. W zakresie ochrony ludności przed skutkami klęsk żywiołowych i katastrof w Urzędzie Miasta i Gminy utworzony został Zarządzeniem Burmistrz Miasta i Gminy Nr 51/IV/2003 z dnia 20 maja 2003 r. Gminny Zespół Reagowania Kryzysowego odpowiedzialny za organizację ochrony ludności i udzielania pomocy w sytuacjach zagrożenia.

3.3. Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe

Obszar całej gminy, jak również miasta Niemcza stanowi bardzo atrakcyjny teren pod względem walorów przyrodniczych. W związku z różnorodnością siedlisk uzależnionych od warunków glebowych, wodnych, rzeźby terenu oraz czynników antropogenicznych, wytworzyły się różne typy roślinności:

- Zbiorowiska leśne – gdzie przeważają drzewostany mieszane;
- Roślinność zaroślowa – występująca na obrzeżach zbiorowisk leśnych;
- Zbiorowiska łąkowe – są to zbiorowiska zazwyczaj wtórne zarastające tereny z natury leśne;
- Roślinność dróg leśnych, przydroży i rowów
- Roślinność piaszczysk – siedliska tego rodzaju flory są najczęściej słoneczne, suche i piaszczyste zbocza wzgórz o wystawie południowej i południowo-zachodniej.

Do rzadkich gatunków zwierząt występujących na terenie gminy, zaliczyć można:

- jeża zachodniego,
- mysz zielną,
- traszkę górską.

Wśród ptaków zaliczamy:

- kłaskawkę,
- muchówkę białą szyjną,
- bociana czarnego.

Fauna ściółkowa ma charakter mezofilny i odznacza się małym zróżnicowaniem. Większe zróżnicowanie występuje w grupie owadów, ślimaków, pajęczaków i wijów. Do rzadkich okazów możemy zaliczyć występującego pająka *Prosopotheca corniculans*, *Saloca diceros* i inne. Stwierdzono tutaj także bardzo duże bogactwo chrząszczy. Możemy zaobserwować następujące gatunki: biegaczowate, stonkowate, kusakowate (wśród nich Bardzo rzadko spotykanego *Emus hiatus* L.), jelonkowate i kózkowate.¹

Do głównych przyczyn pogarszającego się stanu środowiska naturalnego należy zaliczyć w szczególności działalność antropogeniczną. Czynniki pogarszające stan zasobów naturalnych to w szczególności:

- ✓ spowodowane niewłaściwą gospodarką ściekową zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych,
- ✓ spowodowane nieracjonalną produkcją roślinną i zwierzęcą zanieczyszczenie gleb oraz
- ✓ spowodowane niewłaściwą gospodarką cieplną i energetyczną zanieczyszczenie atmosfery.

¹ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Niemcza

Pomimo licznych zagrożeń, mających wpływ na stan środowiska naturalnego na terenie miasta Niemcza funkcjonuje kilka pomników przyrody w postaci pojedynczych drzew oraz skupisk dendrologicznych. Ponadto teren całej Gminy charakteryzuje bogactwo występowania alei drzew i parków przydworskich oraz obszarów niezwykle cennych pod względem przyrodniczo- krajobrazowym. W szczególności są to:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórza Niemczańsko – Strzelińskie (Rozp. Woj. Doln. Nr 29 z dnia 28 listopada 2008 - Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 317)
- Arboretum w Wojsławicach
- Lasy zaliczane do kategorii glebo i wodochronnych, położone na północny-wschód od miasta Niemcza

Spośród elementów dziedzictwa kulturowego należy wymienić:

- Dolina Tatarska – doskonale zachowane pozostałości grodziska kultury wielkomorawskiej
- Kościół Św. Wojciecha
- Układ architektoniczny niemczańskiej starówki
- Zespoły pałacowo-parkowe w Niemczy i innych miejscowościach gminy.
- Uzdrowisko Przerzeczyn Zdrój
- Zabytkowe kościoły parafialne
- Folwark i Arboretum w Wojsławicach
- XIX-XX wieczne wille miejskie
- Mauzoleum Pritwitzów

3.4. Gospodarka

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz danych uzyskanych z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej za rok 2013 na terenie Gminy Niemcza podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON było ogółem 320, z czego 36 w sektorze publicznym oraz 284 w sektorze prywatnym. Najwięcej podmiotów zajmuje się działalnością związaną pracami budowlanymi, kamieniarstwem i handlem. W poniższej tabeli zaprezentowano najważniejszych przedsiębiorców działających na terenie gminy.

Tabela 7. Najważniejsi pracodawcy w Gminie Niemcza

Nazwa	Adres	Branża
Marek Doruch	ul. Słowackiego 8-10, 58-230 Niemcza	Produkcja i renowacja powozów
„SJENIT”	Gumin 18, 58-230 Niemcza	Zakład przerobu kruszyw

„Zakłady Mechaniczne” Sp. z o.o.	ul. Świerczewskiego 5-9, 58-230 Niemcza	Elektrobębny, obróbka metal
„BOMAR” Bożena i Marek Dudek	ul. Słowackiego 17, 58-230 Niemcza	Branża tekstylna / odzieżowa
„ROMAG” Romuald Paszewicz	ul. oś. Podmiejskie 24, 58-230 Niemcza	Usługi transportowe
„GALICJA” Jarosław Węglowski	ul. Ogrodowa 6, 58-230 Niemcza	Przetwórstwo mięsne, wyroby wieprzowe
„Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego”	ul. Sienkiewicza 23, 50-335 Wrocław	Działalność dydaktyczno- naukowa, hodowla rzadkich gatunków roślin
Rolnicza Spół. Produkcyjna „Zacisze”	ul. Folwarczna 10, 58-230 Niemcza	Uprawa zbóż i inne uprawy polowe
Kopalnia Surowców Skalnych w Bartnicy sp. z o.o., Bartnica 70, 57-451 Świerki	Wytwórnia Mas Bitumicznych ul. Wrocławska, 58-230 Niemcza	Drogownictwo
Przedsiębiorstwo Komunalne	ul. Wrocławska 3, 58-230 Niemcza	Administracja nieruchomościami będącymi własnością gminy
„Terenowe Koło Polskiego Związku Pszczelarskiego” Michał Borodajko	ul. Polna 6, 58-230 Niemcza	Reprezentowanie interesów pszczelarzy
„MARYS” M. i R. Rybak	ul. oś. Podmiejskie, 58-230 Niemcza	Piekarnia
Dom Pomocy Społecznej Filia w Bielawie	ul. Świerczewskiego 14/1 58-230 Niemcza	Dom spokojnej starości
Zespół Szkół w Niemczy	Ul Bolesława Chrobrego 25	Zespół szkół
Urząd Miasta i Gminy Niemcza	Rynek 10	UMiG
PCZ S.A. Polski Holding Medyczny, ul. Legnicka 61, 54-203 Wrocław	ul. Zdrojowa 32, 58-231 Przerzeczyn – Zdrój	Działalność uzdrowiskowa
LUXURY HOTEL „Uroczysko siedmiu stawów	” Gola Dzierżoniowska 21	Usługi hotelarskie, SPA
Hotel Niemcza SPA	Ul. Strzebińska 8 58-230 Niemcza	Usługi hotelarskie, SPA
Austeria Niemczańska –Hotel Niemcza	Hotel położony jest przy drodce krajowej nr 8, na trasie Wrocław-Kudowa Zdrój	Usługi hotelarskie konferencje i szkolenia dla firm
Stacja paliw BP NIEMCZA.	Osiedle Podmiejskie BN. 58-230 Niemcza	Usługi paliwowe i gastronomiczne
OHZ „Przerzeczyn Zdrój”	Gilów, Przerzeczyn Zdrój	Podstawą działalności Spółki jest hodowla

		bydła mlecznego oraz produkcja mleka. Hodowla bydła rasy holsztyńskiej czerwono-białej i zachowawczej polskiej czerwono-białej. Produkcja roślinna prowadzona jest z uwzględnieniem potrzeb związanych z hodowlą krów. Uprawiamy pszenicę, jęczmień, rzepak i kukurydzę.
Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna	Kietlin 28	Branża rolnicza
Przedszkole Publiczne	ul. B. Chrobrego 21	Przedszkole

Źródło: UMiG Niemcza

W gminie dominuje przestrzeń rolnicza. Użytki rolne stanowią ponad 70 % całkowitej powierzchni gminy, w tym użytki zielone (łąki i pastwiska) 15 %, a sady około 1 %. Trwałe użytki zielone występują w dolinach cieków, obniżeniach terenu okresowo podmokłych oraz u podnóża stoków wzgórz. W strukturze własności gruntów 61 % stanowi własność Skarbu Państwa, 9 % jest własnością gminy, natomiast tylko 30 % - własnością prywatną.

Podział użytków rolnych (70,51% całkowitej powierzchni gminy):

- grunty orne to 4 259 ha (59,09% pow.)
- sady to 45 ha (0,62% pow.)
- łąki to 335 ha (4,65% pow.)
- pastwiska to 443 ha (6,15% pow.)
- lasy to 472 ha (20,42% pow.)
- pozostałe grunty (tereny zabudowane i zurbanizowane, wody powierzchniowe) i nieużytki to 653 ha (9,07% pow.)

Na omawianym obszarze przeważają gleby żyzne. Najlepsze z nich to:

- czarnoziemy właściwe
- czarne ziemie
- gleby brunatne właściwe
- mady średnie i ciężkie
- gleby bielcowe

Klasyfikacja gruntów ornych obejmuje tutaj sześć kompleksów glebowych:

- kompleks 1 – pszenno-bardzo dobry – występujący w okolicach Podlesia;
- kompleks 2 – pszenno-dobry – występujący w okolicach Gilowa, Niemczy i Wilkowa Wielkiego;

- kompleks 3 – pszenney wadliwy – występujący w okolicach Gilowa, Goli Dzierżoniowskiej i Wilkowa Wielkiego;
- kompleks 4 – żytni bardzo dobry – występujący w okolicach Chwałęcina, Niemczy i Przerzeczyna Zdroju;
- kompleks 5 i 6 – żytni słaby – występujący w okolicach Chwałęcina i Ligoty Małej.

W granicach administracyjnych gminy gleby w klasach bonitacyjnych od I do IV stanowią 96% wszystkich użytków rolnych. Na terenie Gminy Niemcza dominuje uprawa: buraka cukrowego, pszenicy, rzepaku, kukurydzy.

3.5. Infrastruktura techniczna

Na terenie gminy sieć wodociągowa liczy 43,1km. Wg danych rocznika statystycznego z 2012 roku w Gminie Niemcza 93,6 % ludności korzysta z sieci wodociągowej. Na terenie gminy funkcjonują trzy lokalne oczyszczalnie ścieków:

- Niemcza – komunalna oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna;
- Kietlin – hydrobotaniczna oczyszczalnia ścieków;
- Przerzeczyn Zdrój – biologiczna oczyszczalnia ścieków typu „BIOBLOK”;

Na omawianym terenie istnieją 39,1km sieci kanalizacyjnej. Na terenie Gminy Niemcza istnieje jedno istniejące jedno składowisko odpadów komunalnych Gilów --Byszów, powstałe w 1987 r. Jest lokalizowane w wyeksploatowanym kamieniołomie bazaltu. Obecnie składowisko jest nie eksploatowane i przygotowywana jest dokumentacja konieczna do rozpoczęcia rekultywacji. W przypadku jej braku proponować się będzie rozbudowę i modernizację istniejącego wysypiska. Na terenie Gminy tylko w Przerzeczynie Zdroju i Nowej Wsi Niemczańskiej znajdują się kotłownie zaopatrujące większą ilość ludzi w energię ciepłą. W Przerzeczynie Zdrój taką kotłownię posiada Uzdrowisko Ciepłowodów Przerzeczyn Zdrój. Jest to kotłownia nowoczesna i ekologiczna opalana gazem ziemnym, natomiast w Nowej Wsi Niemczańskiej kotłownia jest opalana w sposób tradycyjny. Ogrzewanie obiektów i produkcja ciepłej wody użytkowej odbywa się w oparciu o różne źródła (węgiel, drewno oraz gaz ziemny i energia elektryczna). Przez teren gminy przebiega – centralnie w układzie południkowym – na gazociągu DN 300, PN 6,3 Ołtaszyn – Kudowa . Zgazyfikowane obszary Gminy Niemcza to: Przerzeczyn – Zdrój, Nowa Wieś Niemczańska i Niemcza. W okolicy Niemczy i Przerzeczyna Zdroju zlokalizowane są stacje redukcyjne I-go i II-go stopnia. Pozostałe miejscowości Gminy Niemcza zaopatrywane są w gaz systemem bezprzewodowym (z butli). W zakresie telefonizacji Gmina Niemcza reprezentuje dość wysoki poziom. Linie telefoniczne prowadzone są kablami doziemnymi bądź podwieszonymi na słupach drewnianych lub żelbetowych, częściowo jako druty zawieszone na izolatorach słupowych. W ramach prac modernizacyjnych linie telefonii miejscowej są przekładane poza tereny istniejącej i planowanej rozbudowy osiedli i dróg. Na terenie Gminy Niemcza istnieją linie i urządzenia energetyczne o napięciach: 110 kV, 20 kV i 0,4 kV. Przez teren gminy w układzie południkowym przebiega linia wysokiego napięcia 110 kV relacji Ząbkowice Śląskie – Strzelin (na słupach kratowych 30m). Lokalizacja istniejącej linii wysokiego napięcia jest zgodna z wydzielonymi pasami strefy ochronnej infrastruktury technicznej, która wynosi 38 m licząc od skrajnego przewodu napięciowego; ta szerokość zachowana jest na całej długości linii. Cały obszar gminy jest zelektryfikowany. Największy odsetek zasobów mieszkaniowych

stanowią budynki wybudowane przed 1945 r. W chwili obecnej budynki mieszkalne stu procentowym udziałem Gminy wynoszą 27 budynków co daje 277 lokali. Ponadto Gmina dysponuje 17 lokalami użytkowymi.

3.6. Infrastruktura społeczna

Infrastruktura społeczna jest to zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności. Do infrastruktury społecznej zaliczamy infrastrukturę z zakresu oświaty i wychowania, kultury, ochrony zdrowia, wypoczynku i kultury fizycznej oraz bezpieczeństwa. Od stanu infrastruktury społecznej zależy, jakość życia mieszkańców i szanse rozwoju.

Gmina dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią placówek oświatowo-wychowawczych. Sieć szkolnictwa publicznego obejmuje (organizacyjnie) dwie placówki oświatowe tj.:

1. Zespół Szkół w Niemczy, w skład którego wchodzi:
 - a) Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Niemczy
 - b) Gimnazjum w Niemczy
2. Przedszkole Publiczne w Niemczy

Realizacja zadań edukacyjnych przez gminne jednostki oświaty i wychowania wspierana jest działalnością placówek niepublicznych posiadających uprawnienia szkół publicznych tj. Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Przerzeczynie Zdroju oraz Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Gilowie.

Na terenie gminy znajdują się trzy boiska sportowe: dwa boiska wiejskie wymagające rekultywacji oraz miejski kompleks sportowy w Niemczy obejmujący: stadion sportowy, dwa boiska Orlik, basen odkryty, siłownię oraz halę sportową. Ponadto szkoła w Niemczy jak i Gilowie posiada własne boiska sportowe. Na terenie gminy prowadzą działalność trzy kluby sportowe: KS „Niemczanka”, LKS „Orzeł” Przerzeczyn Zdrój oraz LKS w Gilowie. W gminie działa Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami w Przerzeczynie-Zdroju i Wilkowie Wielkim oraz Niemczański Ośrodek Kultury, które mają za zadanie upowszechnianie kultury na terenie gminy.

Ponadto na terenie Gminy działają:

- Towarzystwo Miłośników Niemczy i Ziemi Niemczańskiej
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Niemczy
- Klub Osób Niewidomych, Niepełnosprawnych, Emerytów i Rencistów „Radość”

Ochronę zdrowia w gminie zapewnia przychodnia zdrowia w Niemczy „Pro-familia” oraz samodzielne publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej znajdujące się w Dzierżoniowie. Dostęp mieszkańców do usług medycznych nie jest zbyt utrudniony, ponieważ teren gminy jest stosunkowo mały a przy tym miejscowości są w niedalekiej odległości od siebie. Jedyne utrudnienie dla niektórych mieszkańców gminy może stanowić

dojazd . Na terenie Gminy brak szpitala. Obsługa mieszkańców Gminy w zakresie leczenia zamkniętego prowadzona jest przez dwa Samodzielne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Dzierżoniowie i Bielawie, jak również w ramach potrzeby w Wałbrzychu, Świdnicy lub Wrocławiu. Wysokie bezrobocie, niski lub nawet ujemny przyrost naturalny oraz stagnacja demograficzna ludności Gminy sprawiają, że można wyznaczyć grupy społeczne wymagające wsparcia i pomocy. Do tych grup możemy zaliczyć:

- Osoby starsze (emeryci i renciści);
- Rodziny wielodzietne;
- Osoby zwalniane z zakładów pracy;
- Absolwentów szkół;
- Osoby długotrwale pozostające bez pracy;
- Osoby z podstawowym wykształceniem nie mogące znaleźć pracy z powodu braku zawodu;
- Osoby z orzeczeniem niepełnosprawności (wszystkie stopnie);
- Osoby z rodzin patologicznych lub zagrożonych patologią;

Głównym problemem sfery społecznej jest tzw. „starzejące się społeczeństwo” oraz migracja młodzieży do większych miast w celach zarobkowych.

3.7. Sytuacja finansowa Gminy Niemcza

Zdolność gminy do skutecznego rządzenia i przewyższania problemów rozwojowych stanowi obecnie jedno z głównych wyzwań samorządów lokalnych w Polsce. W niniejszej analizie skupiono się na krótkim omówieniu trzech najważniejszych czynników decydujących, o jakości rządzenia w gminie, tj.: zdolności inwestycyjne gminy, zaangażowanie kapitału społecznego w proces rządzenia gminą oraz stosowanych praktyk planowania strategicznego i promowania gminy na forum krajowym i międzynarodowym.

Zdolność gminy do inwestowania uzależniona jest głównie od wielkości dochodów oraz struktury wydatków w budżecie gminy. W ciągu ostatnich lat można zaobserwować spadek dochodów ogółem Gminy Niemcza. Wielkość tych dochodów w roku 2011 wynosiła 15.677.181,00 zł i spadła w roku 2012 do wielkości 14.276.531,57zł. Głównymi składnikami dochodu gminy w roku 2012 były subwencje 29,16%, dochody własne 47,92%, oraz dotacje celowe z budżetu państwa 22,92%. Udział dochodów własnych i ich udział w dochodach ogółem nieznacznie spada. Dochód gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2012 wyniósł 2452,00zł.

Rysunek 4. Struktura dochodów i wydatków Gminy Niemcza w roku 2012.

DOCHODY BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW				WYDATKI BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW			
	2010	2011	2012		2010	2011	2012
	w %				w %		
Dochody ogółem	100,0	100,0	100,0	Wydatki ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	1,9	2,2	2,2	Rolnictwo i łowiectwo	1,9	2,1	2,4
Transport i łączność	1,2	0,2	0,1	Transport i łączność	13,4	14,0	4,6
Gospodarka mieszkaniowa	5,4	4,4	4,8	Gospodarka mieszkaniowa	4,4	7,6	9,6
Administracja publiczna	0,8	5,8	2,0	Administracja publiczna	19,0	14,3	16,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,5	0,0	0,0	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,4	0,6	0,6
Różne rozliczenia	22,4	26,2	29,5	Różne rozliczenia	–	–	–
Oświata i wychowanie	4,4	3,0	2,4	Oświata i wychowanie	24,8	27,9	31,9
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	14,8	14,4	15,5	Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	15,2	15,9	19,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	3,7	1,3	1,7	Edukacyjna opieka wychowawcza	4,2	2,1	2,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	6,6	4,9	4,0	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	9,5	8,3	6,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,5	–	–	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,7	3,4	2,7
Kultura fizyczna ^a	0,1	–	0,5	Kultura fizyczna ^a	1,1	1,5	0,5
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	37,5	37,4	37,1	Działalność usługowa	0,2	0,3	0,3
Pozostałe	0,4	0,3	0,2	Ochrona zdrowia	0,4	0,4	0,4
^a W 2010 r. zawierała działale bezimiennie, Kultura fizyczna i sport				Pozostałe	0,9	1,7	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Stosunkowo niekorzystnie kształtuje się struktura wydatków w budżecie gminy. Szacuje się, że ponad 77% wydatków budżetu gminy w roku 2012 stanowiły wydatki bieżące. Wydatki inwestycyjne w roku 2012 stanowiły ponad 13%. Wydatki w przeliczeniu na

jednego mieszkańca w roku 2012 wynosiły 2452 zł, gdzie średnia dla województwa dolnośląskiego wynosiła 3143,50zł.

Stosunkowo niska zdolność inwestycyjna gminy powoduje konieczność poszukiwania zewnętrznych źródeł dofinansowania. W związku z tym Gmina Niemcza aktywnie uczestniczy w pozyskiwaniu środków finansowych z Funduszy Unijnych, czy z budżetu państwa.

Jakość kapitału społecznego i jego zaangażowanie w procesie zarządzania wspólnotą gminną jest obecnie jednym z głównych przejawów dobrego zarządzania na poziomie lokalnym. Zwykle kapitał społeczny oceniamy, jako aktywność obywateli, zaradność mieszkańców, poziom wzajemnego zaufania i bezpieczeństwa mieszkańców, religijność oraz niski poziom występowania patologii społecznych.

Trudno jest jednoznacznie ocenić, jakość kapitału społecznego w gminie. Wydaje się, że gmina posiada znaczące zasoby kapitału społecznego, które wymagają jednak jeszcze większego uaktywnienia. Za takim stwierdzeniem przemawiają następujące argumenty:

- ❖ Wysoki poziom wykształcenia wśród urzędników, kadry pedagogicznej oraz radnych,
- ❖ Aktywność działających organizacji pozarządowych,
- ❖ Wysoki stopień zaangażowania mieszkańców gminy w życie społeczno-kulturalne
- ❖ Aktywność obywateli w wyborach.

O jakości rządzenia w gminie decyduje w dużym stopniu praktyka planowania strategicznego i jakość przygotowywanych dokumentów. Urząd Miasta i Gminy posiada dokumenty strategiczne m.in. strategie rozwiązywania problemów społecznych, strategie rozwoju gminy Niemcza w zakresie turystyki, sportu i kultury, plan odnowy miejscowości Niemcza, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Niemcza oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Niemcza, opracowania te obejmują tylko część powierzchni gminy. W gminie funkcjonują również programy krótkookresowe przyjmowane uchwałami Rady Miejskiej m.in.: Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Gminna polityka promocji jest realizowana w oparciu o struktury urzędu. Realizowana jest przez redagowanie strony internetowej, wydawanie gazety lokalnej, wystawiania swojej oferty na targach oraz broszur informacyjnych o gminie.

IV. Procedura konsultacji społecznych

Konsultacje społeczne w formie ankiety oceniającej potencjał gminy odbyły się według zaplanowanego harmonogramu. Ankieta została umieszczona na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Niemcza oraz w Urzędzie Miasta i Gminy Niemcza. Została rozesłana również do jednostek organizacyjnych Gminy Niemcza.

Zainteresowanie konsultacjami oraz odzew w postaci otrzymanych formularzy zwrotnych był zadawalający. Ankieta skierowana była do społeczności lokalnej w celu zbadania opinii na temat potencjału rozwojowego Gminy Niemcza. Pytania dotyczyły obszarów, takich jak: społeczeństwo, gospodarka, infrastruktura techniczna, środowisko naturalne. Badano również opinię ludności na temat mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń stojących przed rozwojem Gminy Niemcza.

W badaniu wzięły udział 50 osoby, z czego kobiety stanowiły 60%. Wśród badanych największą reprezentatywność stanowili respondenci w wieku 35 – 44 lat. Najmniej licznie reprezentowane były grupy osób wieku 18-24 lat. Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. Najmniej liczną grupą były osoby z wykształceniem podstawowym.

Spotkania warsztatowe w ramach konsultacji społecznych na potrzeby tworzenia Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020 odbywały się kilkakrotnie z zespołem ds. opracowywania Strategii Rozwoju Gminy na lata 2014-2020. W zakres prac powołanego zespołu wchodziło przygotowanie analizy SWOT gminy, opracowanie wizji i misji, a także zaprojektowanie celów strategicznych i operacyjnych gminy na lata 2014-2020. Uczestników spotkania poproszono również o podanie propozycji szczegółowych zadań, jakie zaproponowane zostały do realizacji w projektowanym okresie strategicznym. Materiał powstały podczas zajęć warsztatowych przyczynił się w znacznym stopniu do opracowania części diagnostycznej niniejszego dokumentu. W przebiegu pracy wybrana została ścieżka rozwoju Gminy Niemcza, stawiająca nacisk na rozwój gospodarczy gminy, wraz ze wsparciem funkcji gminy, a także misja, wizja oraz cele stojące przed gminą. Przebieg spotkań miał charakter warsztatowy, nastawiony na aktywność i twórczość uczestników.

Gotowa Strategia Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020 poddana zostanie konsultacjom społecznym, podczas których mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz inne zainteresowane osoby będą mogły wyrazić swoje zdanie na temat zapisów w dokumencie. Dokument zamieszczony zostanie w internecie, na stronie Urzędu Miasta i Gminy Niemcza. Mieszkańcy poinformowani zostaną o przeprowadzonych konsultacjach społecznych w prasie lokalnej.

V. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na terenie Gminy Niemcza

Analiza problemów to kolejny, po analizie stanu istniejącego oraz badaniu opinii społecznej lokalnej, etap budowania strategii rozwoju Gminy Niemcza. W tym etapie zostały zidentyfikowane problemy społeczności zamieszkującej teren Gminy Niemcza.

Według ankietowanych najłabszą stroną warunków życia w Gminie Niemcza jest lokalny rynek pracy. Następnie zabezpieczenie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz stan nawierzchni dróg. Najlepsze warunki według ankietowanych gmina stwarza w dostępności do sieci wodociągowej i oświetlenia ulicznego. Priorytetem dla władz Gminy Niemcza są fundusze zewnętrzne, infrastruktura drogowa, warunki do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. Ankietowani stwierdzili, że priorytetem dla władz Gminy Niemcza nie powinny być: dostępność do usług handlowych. Ponadto ankietowani ocenili, że Gmina Niemcza jest dobrze zarządzana, posiada dobrą bazę rekreacyjno-sportową, posiada dobre zaplecze oświatowe. Natomiast według ankietowanych Gmina Niemcza nie stwarza dobrych warunków do inwestowania, nie posiada bogatej oferty kulturalnej, nie jest atrakcyjna dla inwestorów.

VI. Analiza grup interesariuszy w Gminie Niemcza

Interesariusze strategii to podmioty, które mogą istotnie wpływać na gminę oraz których potrzeby zamierza zaspokajać gmina, świadcząc określone usługi publiczne. Interesariusze Strategii Rozwoju Gminy Niemcza zostali zdefiniowani na podstawie rozmów z władzami Gminy Niemcza oraz zespołem ds. opracowywania strategii. Interesariuszami niniejszej strategii są:

- ❖ mieszkańcy Gminy Niemcza,
- ❖ mieszkańcy spoza terenu Gminy Niemcza,
- ❖ młodzi ludzie z terenu Gminy Niemcza,
- ❖ organizacje pozarządowe,
- ❖ przedsiębiorcy.

Władze Gminy Niemcza zmierzają do utrzymania dodatniego salda migracji poprzez zatrzymanie na terenie gminy jej obecnych mieszkańców, jak również przyciągnięcie nowych podmiotów na teren gminy, którzy pośrednio przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Tabela 8. Interesariusze Gminy Niemcza

Interesariusz	Obszar Gminy Niemcza	Spoza terenu Gminy Niemcza
Mieszkaniec	Mieszkańcy Gminy Niemcza	Potencjalni mieszkańcy, którzy pracują w sąsiednich miejscowościach, a chcą mieszkać w bardziej zacisznym miejscu.
Młodzi ludzie	Młodzi ludzie z terenu Gminy Niemcza, którzy mogą emigrować z terenu Gminy	-----
Organizacje pozarządowe	Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Niemcza	-----
Przedsiębiorcy	Przedsiębiorstwa Gminy Pilawa Górna	Potencjalni przedsiębiorcy, którzy by chcieli rozwiązać lub otworzyć działalność gospodarczą w Gminie Niemcza

Źródło: opracowanie własne

VII. Analiza SWOT

Narzędziem do badania ogólnej sytuacji gminy jest analiza SWOT. Jest to kompleksowa metoda planowania strategicznego. Stosowana jest, jako synteza diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju jednostek terytorialnych. Gmina nie jest samoistnym tworem, lecz funkcjonuje w określonym otoczeniu, które tworzą inne jednostki samorządowe, administracja rządowa i służby administracji specjalnych oraz ich wzajemne powiązania o charakterze organizacyjnym, społecznym, ekonomicznym czy środowiskowym. Uwarunkowania zewnętrzne, które pozostają niezależne od decyzji władz lokalnych, w istotny sposób determinują rozwój danej społeczności, a wpływ ten może być pozytywny bądź negatywny. Władze mogą jedynie monitorować zmiany, które zachodzą w jej otoczeniu, co pozwala na identyfikację istniejących, a także przyszłych szans i zagrożeń rozwoju i zminimalizuje wpływ ewentualnych, negatywnych skutków. Znajomość uwarunkowań gminy pozwala na podjęcie działań sprzyjających rozwojowi potencjału lokalnego i wykorzystaniu nadarzających się okazji.

Analiza SWOT Gminy Niemcza	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Stabilna gospodarka Miasta,• Proinwestycyjna polityka gminy,• Zdolność organizacyjna i instytucjonalna Gminy do przeprowadzenia inwestycji,• Ugruntowana pozycja i doświadczenie gminy w podejmowaniu działań inwestycyjnych,• Dobrze wykształcona sieć osadnicza o rozwiniętej strukturze funkcjonowania,• Rosnący popyt na mieszkania komunalne,• Arboretum• Bliskość aglomeracji wrocławskiej i granic Państwa (z Niemcami i Czechami)• Dobrze rozwinięta produkcja rolnicza,• Walory krajobrazowe i turystyczne,• Źłóża wód mineralnych i termalnych• Dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna	<ul style="list-style-type: none">• Niekorzystna struktura wiekowa zasobu mieszkaniowego• Dekapitalizacja historycznej zabudowy miejskiej,• Wzrost zapotrzebowania na mieszkania komunalne i socjalne, przy niskich możliwościach zaspokojenia przez gminę,• Dekapitalizacja i niszczenie zasobu mieszkalnego,• Narastające patologie społeczne, w konsekwencji prowadzące do ubóstwa, apatii i bierności społeczności lokalnej• Opóźnienie w modernizacji infrastruktury publicznej i społecznej• Zbyt niski stopień prowadzonych inwestycji,• Wysoki poziom bezrobocia,• Upadek/brak znaczących przedsiębiorstw,• Zły stan techniczny dróg,

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • urbanizacja obszaru, • przygotowanie i uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe, • zwiększenie zakresu prac remontowych i modernizacyjnych, • partnerstwo różnych grup właścicieli w obszarze gospodarki mieszkaniowej, • chęć podejmowania inicjatyw przez mieszkańców miasta, • zwiększająca się liczba kredytów na cele mieszkaniowe, • dostępne środki unijne na lata 2014-2020 umożliwiające finansowanie projektów, • pozyskanie inwestorów, • wzrost liczby programów promujących zdrowy tryb życia, • nawiązanie współpracy z gminami sąsiadującymi, • nawiązanie współpracy z regionami przygranicznymi w Czechach i Niemczech. • możliwość wykorzystania potencjału historycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • niskie tempo rozwoju budownictwa mieszkaniowego w stosunku do realnych potrzeb, • niekorzystne zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, • odpływ ludzi młodych do większych ośrodków miejskich, • ujemne saldo migracji, • opóźnienie w rozwoju infrastruktury technicznej, • brak poczucia tożsamości regionalnej społeczeństwa, • kryzys gospodarczy i niekorzystne procesy ekonomiczne w kraju i na świecie • zmienność przepisów prawa, • zubożenie mieszkańców, • brak działań na rzecz tworzenia lokalnych więzi i aktywności społecznej, • niestabilna polityka finansowa państwa, • wzrost występujących patologii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych w Gminie Niemcza oraz warsztatów z grupą ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020

VIII. Wizja i misja Gminy Niemcza

Wizja rozwoju Gminy Niemcza określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Stan docelowy określony zapisami wizji przewiduje stworzenie warunków do trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego, pojawiającego się w funkcjonowaniu Gminy Niemcza.

Zrealizowanie założeń wizji rozwoju przełoży się na wzrost poziomu atrakcyjności gminy pod względem, jakości życia, osiedlania się nowych mieszkańców oraz lokowania działalności gospodarczej. Sytuacja taka bezpośrednio wpłynie na poprawę wskaźników demograficznych, które stanowią podstawową determinantę długookresowej polityki społecznej jednostki.

W toku prac warsztatowych ustalono wizję o następującym brzmieniu:

„Gmina Niemcza miejscem zapewniającym warunki do pracy, edukacji, wypoczynku. Otwarta na potrzeby zmieniającego się otoczenia”.

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest misja. Stanowi ona nadrzędny cel funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Określa przede wszystkim rolę władz w procesie rozwoju, ale ma równocześnie integrować, motywować i rozbudzać aspiracje całej społeczności lokalnej. Zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania decydenci i mieszkańcy Gminy Niemcza.

W toku prac warsztatowych ustalono misję o następującym brzmieniu:

„Poprawa jakości życia mieszkańców i funkcjonowania przedsiębiorstw poprzez wykorzystywanie potencjału społeczno-gospodarczego, przyrodniczo-historycznego oraz zasobów naturalnych”.

IX. Cele strategiczne, operacyjne i działania

Po przeprowadzeniu analizy danych zastanych opisujących Gminę Niemcza, przygotowaniu analizy SWOT wytyczone zostały cele strategiczne zaplanowane do realizacji na lata 2014-2020. Cele strategiczne są w niniejszej strategii rozumiane, jako cele główne. Podczas pracy warsztatowej wypracowano trzy cele strategiczne:

1. Wzmocnienie trwałego rozwoju lokalnej gospodarki.

Bezpośrednio realizacja tego celu ma spowodować rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Będzie to sprzyjało wzrostowi konkurencyjności gospodarczej gminy mierzonej wartością wytworzonych dóbr i usług oraz bezpośrednio i pośrednio wzrostowi konkurencyjności społecznej. Sam proces stymulowania rozwoju działalności gospodarczej podnosi również konkurencyjność inwestycyjną gminy. Punktem wyjścia realizacji tego celu będą wewnętrzne zasoby posiadane przez gminę.

2. Poprawa jakości życia mieszkańców.

Stworzenie właściwych warunków życia jest jednym z podstawowych elementów gwarantujących jednostce określony poziom atrakcyjności pod względem miejsca zamieszkania. Przeprowadzane podczas opracowywania strategii warsztaty strategiczne potwierdziły, że na poprawę warunków i jakości życia wpływa szereg czynników. W wyniku szeregu działań podejmowanych przez Gminę można zagwarantować mieszkańcom wysoką, jakość życia, co w konsekwencji generuje rozwój społeczny a także gospodarczy obszaru. Zapewnienie właściwych warunków przyczyni się do podniesienia konkurencyjności Gminy w tym zakresie a także może stanowić doskonały argument dla wzrostu atrakcyjności jednostki, jako nowego miejsca zamieszkania. Na rzecz podniesienia jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców realizowane powinny być przedsięwzięcia obejmujące swym zakresem zarówno sferę materialną i infrastrukturalną, jak również potencjał w postaci kapitału ludzkiego.

3. Rozwój społeczeństwa i integracja wspólnoty lokalnej.

Rozwój lokalny i regionalny nie wynika wyłącznie z inwestowania w infrastrukturę. Szczególnie ważnym komponentem jest także potencjał kapitału ludzkiego. Zdolność społeczności lokalnej do integracji i samoorganizacji gwarantuje jednostce trwały rozwój będący odpowiedzią na potrzeby mieszkańców. Tworzenie warunków dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego powinno stanowić ważny element w planowaniu przyszłości

Gminy Niemcza. Pobudzanie aktywności społeczności lokalnej pozwoli na aktywne włączenie mieszkańców w działania na rzecz najbliższego otoczenia. Przyczyni się tym samym do zwiększania konsekwentnego wysokiego potencjału miejsca zamieszkania. Pozwoli także na wypracowanie właściwych narzędzi współpracy i partnerstwa rozumianego jako płaszczyzna współpracy władz gminnych, organizacji (stowarzyszeń) działających na terenie gminy, środowisk związanych z lokalną przedsiębiorczością oraz gmin ościennych.

Lp.	ZADANIE	KOORDYNATOR	WSKAŹNIK
<i>Cel 1. Wzmocnienie trwałego rozwoju lokalnej gospodarki.</i>			
1.1.	Działania informacyjne na temat szkoleń, warsztatów m.in.: z prowadzenia działalności gospodarczej, z pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania	Referat Promocji i Rozwoju Lokalnego	- ilość osób na szkoleniach - ilość szkoleń - ilość i rodzaj materiałów informacyjno promocyjnych
1.2.	Rewitalizacja turystyczna obszaru Gminy	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego i Zamówień Publicznych	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
1.3.	Tworzenie dobrego klimatu na nowych inicjatyw związanych z turystyką	Burmistrz	- liczba odbytych spotkań - ilość i rodzaj materiałów informacyjno-promocyjnych
1.4.	Prowadzenie aktywnych form poszukiwania inwestorów	Burmistrz	- liczba odbytych spotkań - ilość utworzonych podmiotów
1.5.	Opracowanie i lokalizacja tablic informacyjnych dotyczących zasobów kulturowych i przyrodniczych	Referat Promocji i Rozwoju Lokalnego	- ilość znaków/kierunkowskazów
1.6.	Zachowanie historycznego i uzdrowiskowego charakteru gminy	Burmistrz	- ilość działających podmiotów z branży około turystycznej, uzdrowiskowej
<i>Cel 2. Poprawa jakości życia mieszkańców.</i>			
2.1.	Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury

		i Zamówień Publicznych	
2.2.	Rewitalizacja	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego i Zamówień Publicznych	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
2.3.	Termomodernizacja i modernizacja obiektów użyteczności publicznej	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego i Zamówień Publicznych	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
2.4.	Termomodernizacja i modernizacja budynków mieszkalnych	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego i Zamówień Publicznych	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
2.5.	Budowa i przebudowa dróg na terenie gminy (w tym m.in.: chodniki, parkingi, oświetlenie, ograniczniki prędkości, ciągi komunikacyjne oraz alternatywne ciągi komunikacyjne)	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego i Zamówień Publicznych	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
2.6.	Budowa lub adaptacja istniejących obiektów na cele mieszkaniowe (mieszkania socjalne i komunalne)	Referat Budownictwa, Infrastruktury Technicznej, Planowania Przestrzennego i Zamówień Publicznych	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
2.7.	Wzmocnienie działań w zakresie m.in.: -profilaktyki AA, - profilaktyki przeciw narkotykowej, -profilaktyki przeciwdziałania przemocy w Rodzinie, -porad psychologa w placówkach oświatowych Gminy, -porad prawnych dla mieszkańców Gminy	Kierownik OPS	- ilość osób biorących udział w szkoleniach, warsztatach, sesjach, - ilość osób korzystających z porad
2.8.	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób dotkniętych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz osób	Kierownik OPS	- ilość osób korzystających z działań aktywizacyjnych

	niepełnosprawnych		
2.9.	Promocja zdrowia	Referat Promocji i Rozwoju Lokalnego	- szacunkowa liczba uczestników działań promocyjnych - ilość i rodzaj materiałów informacyjno-promocyjnych
2.10.	Ułatwienie dostępu do Internetu wśród mieszkańców gminy	Burmistrz	- liczba zmodernizowanej, utworzonej infrastruktury informatycznej
2.11.	Utrzymanie komunikacji miejskiej	Burmistrz	- liczba tras komunikacyjnych
2.12.	Konserwacja, modernizacja i urządzeń melioracyjnych	Referat Rolnictwa	- ilość i rodzaj powstałej/zmodernizowanej infrastruktury
2.13.	Poprawa bezpieczeństwa poprzez m.in.; stworzenie monitoringu	Burmistrz	- liczba zainstalowanych systemów do bezpieczeństwa publicznego
<i>Cel 3. Rozwój społeczeństwa i integracja wspólnoty lokalnej.</i>			
3.1.	Organizacja otwartych imprez sportowych, kulturowych i rekreacyjnych	Niemczański Ośrodek Kultury	- szacunkowa liczba uczestników imprezy
3.2.	Promocja Gminy poprzez udział w targach, festynach i wystawach regionalnych, krajowych i zagranicznych	Referat Promocji i Rozwoju Lokalnego	- ilość i rodzaj materiałów informacyjno-promocyjnych - liczba podmiotów wystawiających się na targach, konferencjach i imprezach plenerowych
3.3.	Wspieranie i współpraca działalności organizacji pozarządowych	Burmistrz, Referat Promocji i Rozwoju Lokalnego	- ilość podmiotów korzystających z wsparcia i współpracy
3.4.	Rozwój szkolnych i pozaszkolnych form edukacji	Dyrektorzy szkół (Inspektor ds. oświaty)	- ilość uczestników

X. Identyfikacja źródeł finansowania – nowa perspektywa

Perspektywa finansowa 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego, a posiadanie środków finansowych stanowi jeden z ważniejszych warunków osiągnięcia założonych celów strategii rozwoju.

Opracowanie niniejszej strategii pokrywa się z fazą przygotowań do nowego okresu programowania Unii Europejskiej, przez co precyzyjne określenie katalogu, wskazującego na źródła finansowania działań zawartych w dokumencie strategii, nie jest możliwe.

Głównym źródłem finansowania ujętych w strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu jednostki, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok. Pozostałymi formami finansowania zadań będą:

- ❖ pozagminne środki publiczne:
 - subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,
 - środki pozabudżetowe,
- ❖ programy rządowe
- ❖ granty z Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Rada Europejska podjęła kluczowe decyzje w sprawie budżetu unijnego na lata 2014-2020. Środki w nowej perspektywie finansowej będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe, rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku, cyfryzację kraju, aktywizację zawodową społeczeństw. Ponadto inwestycje w okresie 2014-2020 będzie można finansować za pomocą konkursów i grantów na poziomie Komisji Europejskiej, granty i konkursy ministerialne, Norweski Mechanizm Finansowy.

Rysunek 5. Perspektywa finansowa na lata 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie MRR

XI. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji strategii

Procedura wdrażania, monitorowania i ewaluacji strategii to działania niezbędne dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020 będą konsekwentnie realizowane. Ponadto zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji zapisów strategii w odniesieniu do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Osiągnięcie wyznaczonych celów możliwe będzie poprzez strategiczną współpracę partnerów lokalnych skupionych wokół celów strategicznych i zadań zaproponowanych w niniejszym dokumencie. Taka współpraca stanowi warunek konieczny dla realizacji pomyślnie opracowanej strategii. Organem nadzorującym realizację strategii rozwoju Gminy Niemcza jest Rada Miasta. Poza funkcją nadzorczą, kompetencją Rady Miejskiej jest uchwalanie zmian w Strategii Rozwoju Gminy Niemcza na lata 2014-2020. Odpowiedzialnym za wykonanie założeń strategii jest Burmistrz Niemczy realizujący zapisy strategii poprzez kierowników jednostek organizacyjnych Gminy oraz pracowników merytorycznych Urzędu Miasta, realizujących zadania w ramach współpracy instytucjonalnej.

W celu realizacji zapisów strategii podejmowane będą czynności, zmierzające do zapewnienia środków finansowych na przyjęte do realizacji działania operacyjne, a w szczególności: uwzględnianiu zadań wynikających ze strategii w projektach budżetu Gminy, Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania. Istnieje również konieczność nawiązywania współpracy z partnerami w celu realizacji działań operacyjnych, wynikających zaangażowania innych podmiotów, między innymi organów samorządowych gmin, powiatów, samorządu województwa, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

Instrumentami które posłużą do wdrożenia strategii są:

- ❖ budżet gminy,
- ❖ Wieloletnia Prognoza Finansowa,
- ❖ inne gminne programy i dokumenty strategiczne.

Ośrodkami koordynującymi wdrażanie poszczególnych obszarów tematycznych będą Kierownicy jednostek organizacyjnych gminy oraz pracownicy merytoryczni urzędu miasta, realizujące te zadania. Podstawowym warunkiem prawidłowego wdrożenia przedmiotowej strategii jest jej monitoring.

Głównymi elementami monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Niemcza są:

- ❖ cele i priorytety wytyczone w strategii,
- ❖ Roczne Budżety Gminy,

- ❖ Wieloletnia Prognoza Finansowa,
- ❖ inne gminne programy i dokumenty strategiczne.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych programów oraz celów wytyczonych w strategii rozwoju Gminy Niemcza. Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie wyników progresji osiągnięcia zaplanowanych celów. Odpowiedzialnym za monitorowanie strategii będzie powołany przez Burmistrza Niemczy zespół ds. realizacji strategii, który opracuje metody oceny realizacji strategii oraz parametry monitoringu.

Ewaluacja strategii musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy gminy. W wąskim aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji poszczególnych elementów strategii rozwoju Gminy Niemcza, przy czym kryteriami oceny zapisów są:

- rozwiązywanie problemów,
- realizacja wizji rozwoju Gminy Niemcza.

Zespół ds. realizacji strategii raz na rok w oparciu o zapisy niniejszego dokumentu będzie dokonywał analizy realizacji zadań strategicznych. Burmistrz, we współpracy z zespołem ds. realizacji strategii będzie również identyfikował potrzeby zmian zapisów w opracowanej strategii.